

5778

Torah from Around the World

---

*Wie een groep mensen van het goede weet te bezielen,
zal steeds meer immuun worden voor slechte invloed.
Maar wie een groep mensen tot kwaad aanzet,
zal zelf de weg naar het goede niet meer vinden.
Zo is er de leider die zijn mensen de goede weg wijst:
de goedheid van die mensen straalt ook op de leider af.
Maar ook is er de leider die zijn mensen misleidt
en verblindt: hun verblindings komt voor rekening
van de leider. (Pirke Awot 5:20)*

Uit: Spreuken over de Fundamenten. Joodse wijsheid voor de mensheid.

Vertaald en ingeleid door Leo Mock & Marcel Poorthuis.

Sjabbat 16 juni 2018 / 3 Tammoez 5778, Korach, Bemidbar/Numeri 14:1 - 18:32

Tanach blz. 300 - 307

Haftara: Jechezkeel 37:15 - 28

Tanach blz. 1115 - 116

Commentaar: Rabbijn Yoel H. Kahn is geestelijk leider van de Joodse Gemeente Beth El in Berkeley, Californië.

vertaler: Jochanan Belinfante

[Het Engelse origineel](#)

Doe niet zo moeilijk!

De Israëlische straattaal van de jaren '70 beschrijft treffend de reactie van veel moderne lezers op de sidra van deze week, Korach: *Ma basjcha?* In Nederlands idioom wordt dit het best weergegeven met „Doe niet zo moeilijk!“ Sidra Korach ontleent zijn naam - heel ongebruikelijk - aan de naam van de hoofdrolspeler (of onverlaat) Korach. Het is zeldzaam dat een bijbelse antiheld zo'n aandacht krijgt. Voor ons is Korach echter een problematisch figuur: zijn protest lijkt niet zo buitensporig te zijn! Mosjé probeert zelfs niet zijn argument te weerleggen, maar in plaats daarvan loopt hij woedend weg en vraagt de hemel om duidelijk te maken wie werkelijk gelijk heeft. Volgens het verhaal van de Tora is God ook uitzonderlijk verstoord, met als gevolg dat Korach en zijn aanhangers, die het lef hadden hun mond open te doen, letterlijk worden opgeslokt [door de aarde, red.].

De vijandigheid die de tekst en de traditie aan de dag leggen jegens Korach herinnert ons misschien aan de vraagtekens die we stellen bij de barse behandeling die wordt aangedragen voor het tweede van de vier kinderen in de Pesach hagada. Het tweede kind wordt *rasja* - „slecht“ - genoemd, maar de vraag van het kind klinkt ons helemaal niet als slecht in de oren: „Wat betekent dit gebruik voor jullie?“ Terwijl de traditie deze vraag leest alsof de vragensteller niet bij de groep hoort - „Wat betekent het voor jullie en niet voor mij?“ - klinkt deze vraag voor ons wellicht als een oprecht, luisterend vragen, de poging van een persoon om niet bevooroordeeld te zijn en in plaats daarvan open te staan voor de waarheid en beleving van anderen. Het antwoord van de hagada begint met een 'Ik-betoog': „Om wat de Eeuwige deed voor mij toen ik uit Egypte kwam, doe ik dit.“ Maar dan loopt het snel hoog op: „Als jij daar geweest was, was jij niet verlost!“ Misschien beschrijven de bekende verzen niet zozeer de eigenschappen van de individuele sprekers, als wel de kwaliteit van de gesprekken die plaats vonden: sommige zijn wijs, sommige kwaadaardig, sommige simpel, enzovoort.

Zo is het ook met Korach. Wat is er zo vreselijk verkeerd met zijn vragen? De vraag die hij stelt aan Mosjé en Aharon lijkt best redelijk: „U matigt u teveel aan. Alle leden van de gemeenschap zijn heilig, en de Eeuwige is in hun midden. Waarom voelt u zich dan boven de gemeenschap van de Eeuwige verheven?“ (Bemidbar/Numeri 16:3) Nu moeten wij een beetje sympathie opbrengen voor Mosjé - hij werd publiekelijk uitgedaagd, niet alleen door Korach en de kring om hem heen; zij brengen ook twee honderd en vijftig hoofdmannen met zich mee. Het is een heuse poging tot een coupe! Maar laat ons, omdat wij dat kunnen, de politiek en de omstandigheden van de opstand opzij zetten en ons concentreren op de vraag die zij stellen. Wat is de basis voor de superioriteit van Mosjé en Aharon ten opzichte van de rest van het volk? Zijn wij dan niet een democratie van heiligheid?

De joodse religieuze traditie spreekt dubbelzinnig over de speciale status van individuen en van hun spirituele leiderschap. Enerzijds wordt Mosjé erkend als de grootste van alle profeten: bij zijn dood, zegt de Tora, „Nooit meer heeft Jisraëel een profeet gekend als Mosjé.“ (Dewariem/Deuteronomium, 34:10) Aharons bijzondere rol als hogepriester, door alle generaties doorgegeven, werd behouden zolang de Tempel bestond; en tot op de dag van vandaag worden in sommige Joodse gemeenten bepaalde privileges gereserveerd voor hen die stellen afstammelingen te zijn van die oude priesterlijke kaste. (Het Reform Jodendom acht het oude kaste-systeem niet relevant.)

In de Agada-traditie zijn er vele verhalen over individuele rabbijnen met buitengewone spirituele krachten die respect en ontzag inboezemden. In de chassidische leer wordt het heilige belichaamd door de persoon van de *tzadiek*; aan zijn aanwezigheid, aanraking en zegening worden enorme kracht en betekenis toegeschreven. De belangrijkste joodse religieuze leider, de rabbijn, wordt echter al meer dan tweeduizend jaar omschreven als een persoon wiens leiderschap geworteld is in kennis, niet in spiritueel charisma. Het rabbinaat staat open voor elke jood (of jodin, in de Reform en Conservatieve tradities), ongeacht de familieachtergrond. Joodse religieuze ceremoniën vereisen niet per sé een rabbijn, maar veeleer een geoefende dienstleider. Wat is er dan verkeerd aan Korachs bewering dat de Goddelijke Aanwezigheid gevonden kan worden in heel het volk en niet alleen in de leiders?

Korach ondersteunt zijn bewering door twee van onze favoriete Toraverzen aan te halen. Op de avond voorafgaand aan de Openbaring op de berg Sinai roept God Mosjé en zegt hem het volk van Israël te informeren: „Een koninkrijk van priesters zal je zijn, een heilig volk. Breng

deze woorden aan de Jisraëlieten over." (Sjemot/Exodus, 19:6) Deze oproep tot spiritueel leiderschap is nadrukkelijk gericht tot het gehele volk. Dit vers, zegt Martin Buber, is de eerste opdracht (*The Way of Response: Martin Buber*, red. Nahum Glatzer, uitg. Schocken Books, New York, 1966, blz. 162). Korach heeft beslist dit vers in zijn hoofd als hij stelt: „De hele gemeenschap is heilig, iedereen (...).” Het tweede vers dat Korach aanroept is het prachtige vers aan het begin van sidra Troema: het volk krijgt opdracht voor de bouw van „een heiligdom voor Mij, zodat Ik te midden van hen kan wonen.” (Sjemot 25:8) Commentatoren uit alle tijden vragen graag aandacht voor het onverwachte voornaamwoord: God belooft niet te wonen „b'tocho" - 'er in', dat wil zeggen: in het heiligdom, maar „b'tocham" - 'te midden van hen', dat wil zeggen: in het volk. Korach kent dit vers ook, wanneer hij verkondigt: „(...) de Eeuwige is in hun midden (oevtocham Adonai).” (Bemidbar 16:3)

Volgens Martin Buber was het Korachs tragische vergissing, dat hij vers 6 in Sjemot 19 verkeerd las. Korach leest het vers als beschrijvend: het volk is al heilig, elk van hen, en de aanwezigheid van God is in elk van hen. Zij hebben daarom geen instructie, autoriteit of verdere spirituele groei nodig. „Zowel Mosjé als Korach wensten dat het volk het volk Gods zou zijn, het heilige volk. Maar voor Mosjé was dat het doel. Om dat te bereiken zou iedere generatie telkens opnieuw de keuze moeten maken (...). Voor Korach was het volk, juist omdat het Gods volk was, al heilig. Zij waren door God gekozen en [God] verbleef in hun midden, dus waarom zou er nog een weg gegaan en keuzes gemaakt moeten worden? Het volk was heilig zoals het was, en allen die er deel van uitmaakten, waren heilig net zoals zij waren.” (Martin Buber, *Moses: The Revelation and the Covenant*, uitg. Harper & Row, New York, 1958, blz. 189). Het conflict tussen Mosjé en Korach draaide niet om persoonlijkheid of om de centralisatie van spirituele autoriteit: het ging eerder om het onvermogen van Korach om zich voor te stellen dat hij (en de gemeenschap) nog steeds geestelijk moest groeien, want „niet zijn, maar worden is [onze] taak (...);” en hoewel de „verwerkelijking van het goddelijke op aarde (...) begint in het leven van [het] individu, het wordt pas verwerkelijkt in het leven van ware gemeenschap.” (*The Way of Response*, blz. 162).